

ଚର୍ମ ନେତ୍ରେ ଦେଖନ୍ତି ବ୍ରହ୍ମରୂପୀଙ୍କୁ

ରଜତ କୁମାର କର

ସ୍କନ୍ଧ ପୁରାଣରେ ଜୈମିନି ରଷି କହିଲେ, ଜଣେ ବେଦ ପାରଙ୍ଗମ ରାଜା ଇନ୍ଦ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ କହିଲେ, ଆହା ଆପଣଙ୍କ ଭାଗ୍ୟ କେତେ ଭଲ । ଦାରୁ ରୂପରେ ସ୍ୱୟଂ ପ୍ରଭୁ ଆପଣଙ୍କ ପାଇଁ ଆବିର୍ଭୂତ ହେଲେ । ସେହି ବେଦ ବେଦାନ୍ତବିତ୍ ଦ୍ୱିଜ କହିଲେ, ‘ଶ୍ରୁତି ବା ବେଦରେ ଅଛି ଆତ୍ମଜ୍ଞାନ ହଜି ଯାଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଏହାକୁ ଦେଖିଲେ ମୁକ୍ତିଲାଭ ହେବ ।’

ଏତକ କହିବା ପରେ ସ୍କନ୍ଧ ପୁରାଣର ଏହି ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଖଣ୍ଡର ରଚୟିତା ସେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ମୁଖରେ ଯାହା କୁହାଯାଇଛି ତାହା ରଗବେଦର ବହୁ ପରିଚିତ ଉଦ୍ଧୃତି ଓ ଏହା କହି ବକ୍ତା ଓ ସମାଲୋଚକ କହିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି, ବେଦରେ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ କଥା ଅଛି ଓ ଏ ମୂର୍ତ୍ତି ବେଦ ଭଳି ପ୍ରାଚୀନ । ଏହି ପରିଚିତ ବେଦବାଣୀ କହେ -

ଅଦୋ ଯଦ୍ଭାରୁ ପ୍ଳବତେ
ସିନ୍ଧୋପାରେ ଅପୁରୁଷମ୍
ତଦା ରଭସ୍ୱ ଦୁର୍ହଣ ।
ତେନ ଗଚ୍ଛ ପରସ୍ତର ।

ଇନ୍ଦ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ! ଯଜ୍ଞାନ୍ତେ ସମୁଦ୍ର କୂଳରେ ଯେଉଁ ଦାରୁ ପ୍ଲାବିତ ହେଉଛି, ତାହା ଅପୁରୁଷେୟ ଓ ତାହା ହିଁ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ । ତାଙ୍କୁ ଆଶ୍ରା କରି ଉପରସ୍ତରକୁ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଅ । ଏ ବ୍ୟାଖ୍ୟା ସାକ୍ଷାତ୍ତାତ୍ମ୍ୟଙ୍କର । ସେ ନିଜେ ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ କହିଛନ୍ତି ଏହା ମଧ୍ୟ ଅଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କୁହାଯାଇପାରେ ।

ଏ ବିଷୟରେ ଲେଖକ ଅନେକ ଆଲୋଚନା କରିଛନ୍ତି । ସାକ୍ଷାତ୍ତାତ୍ମ୍ୟଙ୍କ ଏ ଉକ୍ତି ବ୍ରାହ୍ମଣ ମୁଖରେ ଦେଇ ଟିକିଏ ପରିବର୍ତ୍ତନ ସହ କୁହାଗଲା । -

‘ଯ ଏସ ପ୍ଳବତେ ଦାରୁଃ ସିନ୍ଧୋପାରେ ହ୍ୟମୁପୌରୁଷଃ
ତପ୍ରପାସ୍ୟ ଦୁରାରାଧ୍ୟଂ ମୁକ୍ତି ଯାତି ସୁଦୁର୍ଲଭଂ ।’

ସିନ୍ଧୁପାରିରେ ପ୍ଲାବିତ ହେଉଥିବା ଅପୌରୁଷ ଦାରୁ ଉପାସନା କରି ପାରିଲେ, ଦୁର୍ଲଭ ମୁକ୍ତି ସହଜ ହୁଏ ।

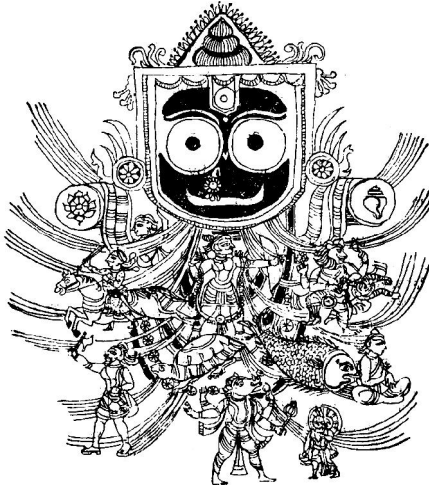
ନାରଦ କହିଲେ, ଏଇ ଭଗବାନ ବେଦ ବାକ୍ୟର ଅଜ୍ଞାତ ନୁହଁନ୍ତି, ଅର୍ଥାତ୍, ଏହାଙ୍କ ରୂପ ବେଦ ସମ୍ମତ । ଏହାଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ ବେଦ ବହିର୍ଭୂତ ନୁହେଁ । ଏ ବେଦ ପ୍ରମାଣ ଅନୁସାରେ ସୃଷ୍ଟି ।

ପୁଣି କହିଲେ, ସାମବେଦ ଅନୁସାରେ ଏ ବେଦାନ୍ତ ବେଦ୍ୟ ପୁରୁଷ । ପୁଣି ଚେତାଭିଦେଲେ ନାରଦ । ଏହାଙ୍କୁ ପ୍ରତିମା ମନେ କରିବା ଭୁଲ । ଏ ସ୍ୱୟଂ ବ୍ରହ୍ମ । ଏହାଙ୍କ ଦର୍ଶନ ମାତ୍ରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ତମ ଅର୍ଥାତ୍ ଘନୀଭୂତ ଅଜ୍ଞାନ ଅନ୍ଧକାର ଦୂର ହୁଏ ।

ପୂର୍ବରୁ ବ୍ରହ୍ମଙ୍କ ସମ୍ପର୍କୀୟ ଜ୍ଞାନ କେବଳ ଶ୍ରୁତି ବା ବେଦରେ ରହିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଏବେ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ସ୍ୱରୂପରେ ସେ ସାକ୍ଷାତ ଆବିର୍ଭୂତ ହେଲେ ।

ନାରଦ କହିଲେ, ଭାରତବର୍ଷର କି ଭାଗ୍ୟ ! ଅପବର୍ଗ ବା ମୁକ୍ତିଦାତା ଜନାର୍ଦ୍ଦନ ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ । ଏହି ଉଦ୍ବେଗ ସବୁଠାରୁ ଉତ୍ତମ, କାରଣ ଏଠାରେ ‘ଚର୍ମ ନେତ୍ରେଣ ପଶ୍ୟନ୍ତି ବ୍ରହ୍ମରୂପୀମ୍’ ଏଠାରେ ଚର୍ମନେତ୍ରେରେ ସମସ୍ତେ ବ୍ରହ୍ମରୂପୀ ଦର୍ଶନ ପାଉଛନ୍ତି ।

ଯାହାଙ୍କୁ ଯୋଗୀଜନମାନେ ଜ୍ଞାନ ଚକ୍ଷୁରେ ଦେଖନ୍ତି ତାଙ୍କୁ ଚର୍ମନେତ୍ରେରେ ସମସ୍ତେ ଦେଖି ଧନ୍ୟ ହେଉଛନ୍ତି । ଏ ରୂପ କୌଣସି ଅବତାର ନୁହଁନ୍ତି, ସବୁ ଅବତାରଙ୍କ ଜନ୍ମଦାତା ପରମବ୍ରହ୍ମ । ଭାରତର କେଉଁଠାରେ ବ୍ରହ୍ମ ଏଭଳି ରୂପରେ ପୂଜିତ ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ ।

ଏ ରୂପରେ ପୂଜା କ'ଣ ବୈଦିକ କାଳରୁ ? ଏହା ନ ହୋଇ ପାରେ । ଲେଖକ ତା'ର ବିଭିନ୍ନ ଆଲୋଚନାରେ ଦର୍ଶାଇ ଆସୁଛି ଯେ ଇତିହାସର ଏକ ମହାନ୍ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଏ ରୂପରେ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ପୂଜା ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଛି ।

କିନ୍ତୁ ଏ କଥା କହିବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନୁହେଁ ଯେ ପୂର୍ବରୁ ଏ କ୍ଷେତ୍ରର ମହିମା ନଥିଲା ବା ପ୍ରଭୁଙ୍କ ସ୍ଥାନ ବୋଲି ଏହା ବିବେଚିତ ହେଉନଥିଲା ।

ପାଣ୍ଡବମାନେ ବୈତରଣୀ ନଦୀରେ ସ୍ନାନ କରି ସମୁଦ୍ର କୁଳ ଦେଇ ଏଠାକୁ ଆସିଛନ୍ତି । ଏଠାରେ ପବିତ୍ର ବେଦୀ ଦର୍ଶନ କରିଛନ୍ତି । ସେ ବେଦୀ କଳ୍ପବୃକ୍ଷ ନିକଟସ୍ଥ ରତ୍ନବେଦୀ ବୋଲି ମନେ କରିବା ସ୍ୱାଭାବିକ ।

ଶ୍ୱେତଦ୍ୱୀପ ଭଳି ଦକ୍ଷିଣ ସମୁଦ୍ର ତୀରସ୍ଥ କ୍ଷେତ୍ର ପ୍ରଭୁଙ୍କ କର୍ମସ୍ଥଳୀ ଓ ଚିରନ୍ତନ ବିହାରସ୍ଥଳୀ । ବିଭିନ୍ନ ରୂପରେ ପ୍ରଭୁ ଏଠାରେ ବିହାର କରିଛନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନର 'ବେଦାନ୍ତ ବେଦ୍ୟ' ଅବୟବ ଶଙ୍କରାଚାର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ସମୟରୁ କଳ୍ପିତ ହେବା ମନକୁ ଆସୁଛି ।

ଶଙ୍କରାଚାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ଗୋବର୍ଦ୍ଧନ ମଠରେ ସୁରକ୍ଷିତ ମଠାସ୍ନାୟ ଅନୁସାରେ ଏହି ଚତୁର୍ଦ୍ଧାମୂର୍ତ୍ତି ହେଲେ 'ପ୍ରଣବ ଯନ୍ତ୍ରାରୂପ୍ୟ ସତ୍ୟ ସାଙ୍କେତ ବିଗ୍ରହ ।'

ଏ ପ୍ରଭୁ ଅକ୍ଷର ବ୍ରହ୍ମ, ଅ, ଭ, ମ ଓ ନାଦ ବିନ୍ଦୁ ସମ୍ମିଳିତ ବ୍ରହ୍ମଙ୍କର ସାଙ୍କେତିକ ବିଗ୍ରହ । ଏଥିରେ ବ୍ରହ୍ମଙ୍କ ରୂପର ସଙ୍କେତ ମାତ୍ର ରହିଛି । ଏହା ପ୍ରତୀକ ବିଗ୍ରହ କିନ୍ତୁ ପ୍ରାଣବନ୍ତ ସାକ୍ଷାତ୍ ବ୍ରହ୍ମ ସ୍ୱରୂପ । ହୁଏତ ଭକ୍ତ ଶବ୍ଦରମାନେ ଏହି ସ୍ଥଳରେ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଦର୍ଶନ ପାଇ ତାଙ୍କ ଚଳଣି ଅନୁଯାୟୀ ବୃକ୍ଷ ଦାରୁରେ ଦୁଇ ପୁରୁଷ ଓ ଏକ ସ୍ତ୍ରୀ ଦେବତାଙ୍କୁ ପ୍ରତୀକ ବିଗ୍ରହ ରୂପେ ପୂଜା କରୁଥିଲେ । ପ୍ରଭୁଙ୍କ ନିଜ ସ୍ଥାନ ହେତୁ ଭାବଗ୍ରାହୀ ଜନାର୍ଦ୍ଦନ ଏହି ସରଳ ଭକ୍ତମାନଙ୍କ ଭାବରେ ବାନ୍ଧି ହୋଇ ତାଙ୍କ ପୂଜା ଗ୍ରହଣ କରୁଥିଲେ । ସେମାନେ କିନ୍ତୁ ବୋଧହୁଏ ବୈଷ୍ଣବଧର୍ମ ପ୍ରଚାରିତ ତ୍ରିମୂର୍ତ୍ତି ଭାବେ ପରିଚିତ ହୋଇନଥିଲେ ।

ଦ୍ୱିତୀୟ ଶତାବ୍ଦୀରୁ ଆସିଲାଣି ପ୍ରସ୍ତରରେ ମୂର୍ତ୍ତି ଭାବେ ଶଙ୍କର୍ଷଣ ଓ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ବା କୃଷ୍ଣ ବଳରାମ ପୂଜା । ପଞ୍ଚମ ଶତାବ୍ଦୀରୁ କୃଷ୍ଣ ବଳରାମଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଦୁର୍ଗା ବା ଏକାନ୍ତଶା ଦେବୀଙ୍କ ପୂଜା ବ୍ୟବସ୍ଥା ହେଲାଣି ।

ଭୁବନେଶ୍ୱରର ବିନ୍ଦୁ ସରୋବର ସନ୍ନିକଟ ଅନନ୍ତ ବାସୁଦେବ ପ୍ରଥମେ ଦୁଇ ମୂର୍ତ୍ତି ଭାବେ ବହୁକାଳରୁ ପୂଜିତ ଥିଲେ । ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ଚନ୍ଦ୍ରିକା ଦେବୀ (ଦ୍ୱିତୀୟ ଅନଙ୍ଗ ଭୀମଙ୍କ କନ୍ୟା) ଦୁର୍ଗା ସୁଭଦ୍ରାଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗେ ଯୋଗ କରି ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ନୂତନ ମନ୍ଦିର ତୋଳାଇଲେ । ଏହି ବାସୁଦେବ ଶଙ୍କର୍ଷଣବାଦ ଓଡ଼ିଶାରେ ସମାନ୍ତରାଳ

ଭାବରେ ଚାଲିଥିବାବେଳେ ଶଙ୍କରାଚାର୍ଯ୍ୟ ଅଷ୍ଟମ ଶତାବ୍ଦୀରେ ପୂର୍ବ ପ୍ରଚଳିତ ପ୍ରତୀକ ଦାରୁମୂର୍ତ୍ତିକୁ ଶଙ୍କର୍ଷଣ ବାସୁଦେବ ଓ ସୁଭଦ୍ରା ଚିହ୍ନିତ କରି ପରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସଲଖ ନିରାକାର ଦାରୁକୁ ସୁଦର୍ଶନ ବୋଲି ଚିହ୍ନାଇଲେ ।

ଶଙ୍କରାଚାର୍ଯ୍ୟ ଆସିଲେ ଭୌମକର ରାଜତ୍ୱରେ ଥିବା ବୌଦ୍ଧଧର୍ମର ପ୍ରାବଲ୍ୟ ସମୟରେ । ରାଜାମାନେ ବୌଦ୍ଧ ଥାଇ ମଧ୍ୟ ଧର୍ମାନ୍ଧ ନଥିଲେ ଓ ଭାଗବତ ଧର୍ମକୁ ସମ୍ମାନ କରୁଥିଲେ ।

ଏହି ସମୟରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଇନ୍ଦ୍ର ମନ୍ଦିର ଭାବେ ପରିଚିତ ଓ କୋଣାର୍କର ସୂର୍ଯ୍ୟ ପୂଜା ପାଉଥିବା ମନ୍ଦିର ଭିତରେ ବିରାଟ ବୁଦ୍ଧମୂର୍ତ୍ତି ପୂଜା ପାଉଥିଲେ । ତାଙ୍କରି ଉପରେ ହିଁ କୋଣାର୍କରୁ ଆସିଥିବା ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ବିଗ୍ରହ ପୂଜା ପାଉଛନ୍ତି ।

ବୌଦ୍ଧମାନେ ଶବ୍ଦରମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଭାବିତ କରି ପ୍ରତୀକ ବିଗ୍ରହମାନଙ୍କୁ ବୌଦ୍ଧ ତ୍ରିରତ୍ନ କହିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଥାଇପାରନ୍ତି । ଶଙ୍କରାଚାର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ଯୋଗୁଁ ଏହା ହୋଇପାରିଲା ନାହିଁ । ଶଙ୍କରାଚାର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ଚର୍ଚ୍ଚରେ ଓ ଜ୍ଞାନର ପ୍ରଭାବରେ ସମସ୍ତ ଚିରାଚରିତ ପୂଜାବିଧି ଓ ଚିନ୍ତନ ମ୍ଳାନ ହୋଇ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଲେ ବେଦାନ୍ତ ବେଦ୍ୟ ପୁରୁଷ ସେହି ପରମବ୍ରହ୍ମ ରୂପରେ, ଯାହାଙ୍କୁ ଚର୍ମନେତ୍ରରେ ଦେଖିବା ସୁଯୋଗ ପାଇଲେ ସାଧାରଣ ଭକ୍ତ ସମାଜ ।

ଜ୍ଞାନ ଓ ଭକ୍ତିର ଅପୂର୍ବ ସମନ୍ୱୟ ଘଟାଇ ଶଙ୍କରାଚାର୍ଯ୍ୟ ଏହି ବେଦାନ୍ତ ବେଦ୍ୟ ଓ ବେଦ ପ୍ରତିପାଦିତ ପୁରୁଷଙ୍କୁ ପ୍ରଚଳିତ ଶଙ୍କର୍ଷଣ, ବାସୁଦେବ ସୁଭଦ୍ରା ସହ ଯୁକ୍ତ କରାଇ ବୈଷ୍ଣବଙ୍କୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରିବା ସଂଗେସଂଗେ ବେଦାନ୍ତବିଦ୍ୱାନଙ୍କ ଜ୍ଞାନର ପରିସୀମାଭୁକ୍ତ କରାଇଲେ । ନିରାକାର ସାକାର, ଶାନ୍ତ, ଶୈବ, ଗାଣପତ୍ୟ, ବୈଷ୍ଣବ ଧାରାର ସମନ୍ୱୟ ବହନ କଲା ଏ ଶାଶ୍ୱତ ବିଗ୍ରହ ।

ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ଏହାର ପରିବର୍ତ୍ତନ ପରିବର୍ଦ୍ଧନ ହୋଇ ରାଜ ପୃଷ୍ଠପୋଷକତାରେ ଚିନ୍ତାନାୟକମାନେ ଭାରତବର୍ଷ ତଥା ପୃଥିବୀର ଅନ୍ୟ ବିଗ୍ରହଙ୍କୁ ଅପୂର୍ବ ରୂପ ଦେଲେ । ସାୟାଶାଚାର୍ଯ୍ୟ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଥିଲେ ଓ ପୁରୀ ଆସିଥିଲେ ମଧ୍ୟ । ତାଙ୍କ ଚିନ୍ତାକୁ ରୂପ ଦେଇଥିବା ଉତ୍କଳୀୟ ପଣ୍ଡିତ ଗଙ୍ଗବଂଶର ଶେଷ ଭାଗରେ ବା କପିଳେନ୍ଦ୍ର ଦେବଙ୍କ ଶାସନ ସମୟରେ ଋଦ୍ଧ ପୁରାଣ ରଚନା କରୁଥିବା ସମ୍ଭବ । ଏଥିରେ କିନ୍ତୁ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ବର୍ତ୍ତମାନର ବେଦ ସମ୍ମତ ଅପୂର୍ବ ଚେତନା ସମନ୍ୱିତ ମୂର୍ତ୍ତିର ତତ୍ତ୍ୱ ଓ ପୂଜା ବ୍ୟବସ୍ଥା ବର୍ଣ୍ଣନାର ତୁଳନା ନାହିଁ ।

ଏହା ପୂର୍ବରୁ ରଚିତ ହୋଇଥିବା ବ୍ରହ୍ମ ପୁରାଣରେ କିନ୍ତୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ମୂର୍ତ୍ତି ଭାବେ ତ୍ରିମୂର୍ତ୍ତିଙ୍କ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଛି । ଗଙ୍ଗବଂଶ ସମୟରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅବୟବ ସମ୍ପନ୍ନ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ବର୍ଣ୍ଣନା ସମସ୍ୟା ଉପୁଜାଉଛି, ତେବେ ବ୍ରହ୍ମ ପୁରାଣ ଓ ଋଦ୍ଧ ପୁରାଣର ବର୍ଣ୍ଣନା ବିଗ୍ରହମାନଙ୍କର ଧ୍ୟାନମୂର୍ତ୍ତିର ଧାରଣା ଦେଇଥାଇପାରେ ।

ଏହି ଲେଖାର ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ ବର୍ଷର ‘ଆରାଧନା ଜଗନ୍ନାଥ’ ଶୀର୍ଷକ ପ୍ରବନ୍ଧରେ ମୁଁ ଶ୍ରୀରାମଙ୍କ ଅଯୋଧ୍ୟାରେ ଈଶ୍ଵରୀ ବଂଶର କୁଳଦେବତା ଭାବେ ଅନନ୍ତ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ପୂଜା ପାଉଥିବା ଦର୍ଶାଇଥିଲି । ସେଥିରେ ମୁଁ କହିଥିଲି ଯେ ବିଭୀଷଣକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ପ୍ରଭୁ ଶ୍ରୀରାମ ବାଲ୍ମିକୀ ରାମାୟଣରେ କହିଥିଲେ ‘ଆରାଧନା ଜଗନ୍ନାଥ ଈଶ୍ଵରୀ କୁଳ ଦୈବତ’ ।

ସେ ଜଗନ୍ନାଥ ଆମ ପୁରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ନୁହନ୍ତି, ସେ ହେଲେ ଅନନ୍ତ ଶୟନ ମୂର୍ତ୍ତି । ଶ୍ରୀରାମ ସ୍ଵର୍ଗ ଗମନ ବେଳେ ବିଭୀଷଣଙ୍କୁ ସେ ମୂର୍ତ୍ତି ଦେଲେ ଓ ଆରାଧନା କରିବା ଉପଦେଶ ଦେଲେ । ବିଭୀଷଣ ତାଙ୍କୁ ଧରି ଲଙ୍କା ଆସିବା ପଥରେ ପରିସ୍ରା ଲାଗିବା ହେତୁ ଥୋଇ ଦେଲେ । ପ୍ରଭୁ ସେଠାରୁ ଆଉ ହୁଙ୍କିଲେ ନାହିଁ । ସେ ଜାଗା ତାମିଲନାଡୁର ଶ୍ରୀରଙ୍ଗମ୍ ।

ପୁରୀରେ କଞ୍ଚବଟ ମୂଳରେ ନୃସିଂହଙ୍କ ସାମନାରେ ଗୋଟିଏ ଗୁମ୍ଫା ଭଳି ମନ୍ଦିରରେ ଏଇ ଅନନ୍ତ ଶୟନ ମୂର୍ତ୍ତି ଅଛନ୍ତି ଓ ଏହାକୁ ଅନନ୍ତ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ କୁହାଯାଉଛି । ଏହାଙ୍କ ମନ୍ଦିର ମଧ୍ୟ ଖୁବ୍ ପ୍ରାଚୀନ । ଏହା ବେଢ଼ାର ପ୍ରାଚୀନତମ ମନ୍ଦିର ବୋଲି କୁହାଯାଇପାରେ ।

ଏବେ ବଳରାମ ଦାସଙ୍କ ଦାଣ୍ଡି ରାମାୟଣର ଉତ୍ତରାକାଣ୍ଡ ଦେଖିଲାବେଳକୁ ଲେଖା ହୋଇଛି, ରାବଣ ସ୍ଵର୍ଗରୁ ଇନ୍ଦ୍ର ପୂଜିତ ଅନନ୍ତ ଶୟନ ମୂର୍ତ୍ତି ଆଣିଲା । ବ୍ରହ୍ମା କହିଲେ ମୁଁ ଏହାକୁ ପୂଜା କରି ବ୍ରହ୍ମା ହୋଇପାରିଛି । ତୁ ଏହାକୁ ପୂଜା କରିବୁ ଗୁପ୍ତରେ । ନିଦାବିଷ୍ଣୁ ନିଜେ ରାମ ରୂପ ହୋଇ ଲଙ୍କା ଆସିବେ । ତୁ ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କୁ ଦେଇଦେବୁ ଓ ସେ ଏହାକୁ ନେଇ ନୀଳାଚଳରେ ଥାପନା କରିବେ ଏବଂ ଏହା ନିମ୍ନଭାବେ ବର୍ଣ୍ଣନା ଅଛି ‘ସେ ପ୍ରତିମା ନେଇ ଜମ୍ବୁଦ୍ଵୀପରେ ଥୋଇବେ, ଶ୍ରୀପୁରୁଷୋତ୍ତମେ ନେଇ ପୂଜା କରାଇବେ । ଶ୍ରୀପୁରୁଷୋତ୍ତମରେ ଶ୍ରୀରାମ ସେ ମୂର୍ତ୍ତିକୁ କେମିତି ପୂଜା କରିବେ ବୋଲି ଚିନ୍ତା କରୁଥିଲି । ଏବେ ବ୍ରହ୍ମ ପୁରାଣରୁ ତା’ର ସ୍ପଷ୍ଟ ପାଇଲି ।

ବ୍ରହ୍ମ ପୁରାଣରେ ଅଛି ଯେ ସ୍ଵର୍ଗ ଜୟ କରି ରାବଣ ଅନନ୍ତ-ପୁରୁଷୋତ୍ତମଙ୍କୁ ଆଣିଲା । ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ଭକ୍ତ ବିଭୀଷଣ ଗର୍ବ ଗର୍ବ ହେଲା ଓ ରାବଣଙ୍କୁ ପ୍ରତିମା ପୂଜା କରିବା ନିମନ୍ତେ ଅନୁମତି ମାଗିଲା ।

ରାବଣ କହିଲା, ‘ମୁଁ ତ ଶିବ ଭକ୍ତ, ବିଷ୍ଣୁ ପ୍ରତିମା ମୋର କ’ଣ ହେବ ?’ ସେ ଦେଇ ଦେଲା । ପରେ ବିଭୀଷଣ ଭକ୍ତିଭରେ ପୂଜିଲା ଓ ଶ୍ରୀରାମଙ୍କୁ ଏହା ପ୍ରଦାନ କଲା ।

ପ୍ରଭୁ ଶ୍ରୀରାମ ଅନନ୍ତ ପୁରୁଷୋତ୍ତମଙ୍କୁ ପୂଜା କରି ସ୍ଵର୍ଗ ଗମନ ସମୟରେ ବରୁଣ ଦେବତାଙ୍କୁ ଦେଇ ଦେଲେ । ବରୁଣ ଦ୍ଵାପର ଯୁଗରେ ଆଣି ସମୁଦ୍ର ତେଜରେ ନୀଳାଚଳରେ ପହଞ୍ଚାଇଲେ ।

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଅବତରଣ ପରେ ଏହା ଘଟିଛି ବୋଲି ପୁରାଣରୁ ଜଣାଯାଏ । ସେହି ଦିନଠାରୁ ସର୍ବ ବାସ୍ତା ଫଳପ୍ରସ୍ତ ଏହି ବିଗ୍ରହ ନୀଳାଚଳରେ ବିଦ୍ୟମାନ ଓ ଅନନ୍ତ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଭାବେ ଭକ୍ତଙ୍କୁ ବାସ୍ତବ ଫଳ ଦାନ କରିଆସୁଛନ୍ତି ।

‘ଆସ୍ତେ ସ ଦେବୋ ଦେବାନାଂ ସର୍ବ କାମ ଫଳପ୍ରଦଃ ।’

ମହାପୁରୁଷ ଅରୂପାନନ୍ଦ କହନ୍ତି, ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ତାଙ୍କ ଜନ୍ମସ୍ଥାନ ଦେଇ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ କ୍ଷେତ୍ର ଯାଇଛନ୍ତି । ସେଠାରେ ସେ ବର୍ତ୍ତମାନର ମୂର୍ତ୍ତି ନ ଦେଖି ଦେଖୁଥିବେ ଅନନ୍ତ ପୁରୁଷୋତ୍ତମଙ୍କୁ ।

କଞ୍ଚବଟ ପାଖେ ଥିବା ନୃସିଂହ ମୂର୍ତ୍ତି ମଧ୍ୟ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ପୂର୍ବ ବିଗ୍ରହ । ଅନନ୍ତ କାଳରୁ ପ୍ରଭୁ ବିଭିନ୍ନ ରୂପ ନେଇ ଏବେ ବେଦାନ୍ତ ପ୍ରତିପାଦିତ ସର୍ବବ୍ୟାପୀ ବ୍ରହ୍ମଭାବେ ଦେଖା ଦେଇ ଆମ ଚର୍ମନେତ୍ରକୁ ସାର୍ଥକ କରିଛନ୍ତି ।

ଅନନ୍ୟ ନିକେତନ

ଏନ୍- ୧/୧୮୩

ରୂଆପଲ୍ଲୀ, ଭୁବନେଶ୍ଵର

ଘୋଷଯାତ ଦେଖୁ ଅଇଲି

ମହେନ୍ଦ୍ର କୁମାର ଘଡ଼େଇ

ଗହଳି ଭିତରେ ଅଭଡ଼ା ଖାଇଲି
କାଳିଆର ରଥ ହାତରେ ଧାଇଲି
ଚଉଦ ପୁରୁଷ ପାପକୁ ଛଡ଼ାଇ,
ଘୋଷଯାତ ଦେଖୁ ଅଇଲି ।

ଶରଧାର ବାଲି ମଥାରେ ମାଇଲି
ତିନି ରଥେ ତିନି ଦିଅଁକୁ ଦେଖିଲି
କଳପନା ମୋର ପୂରା କରି ଦେଇ
ପୁରସ୍କମ ବୁଲି ଅଇଲି ॥

କେଉଁ ପୁଣ୍ୟବଳେ ପାଖରେ ପାଇଲି
ନରେନ୍ଦ୍ର ଜଳରେ ଦେହ ପଖାଳିଲି
ସବୁରି ଭିତରେ ତୁମକୁ ଦେଖିକି,
ଆନନ୍ଦରେ ନାଚି ଗାଇଲି ॥

ଗ୍ରାମ- ଚିଲଙ୍ଗ, ପୋ- ହକଦିଆ

ଭାଷା- ନିଶ୍ଚିତକୋଇଲି

କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା - ୭୫୪୨୦୭